

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 199/2022-42

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov 1/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] 2/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a 3/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených Mgr. Petrom Troščákom, advokátom, Hlavná 50, Prešov, proti postupu Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 30Em/1/2019 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 30Em/1/2019 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základné právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a základné právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Postupom Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 30Em/1/2019 **b o l o p o r u š e n é** základné právo maloletých sťažovateľiek [REDACTED] a [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základné právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základné právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky a právo nebyť vystavený svojvoľnému zasahovaniu do súkromného života podľa čl. 16 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa.

3. Okresnému súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 30Em/1/2019 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prietáhov.

4. Sťažovateľom **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie každému **2 000 eur**, ktoré **j e** Okresný súd Prešov **p o v i n n ý** vyplatiť im do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

5. Okresný súd Prešov **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľom trovy konania **975,42 eur** a zaplatiť ich právnenému zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

6. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 17. marca 2022 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a hmotných práv zaručených čl. 19 ods. 2 a čl. 41 ods. 4 ústavy, čl. 8 dohovoru a čl. 16 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa postupom Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 30Em/1/2019 (ďalej aj „napadnuté konanie“). Sťažovatelia žiadajú o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia každému v sume 4 000 eur a náhrady trov konania.

II.

Skutkové východiská

2. Napadnuté konanie, predmetom ktorého je návrh sťažovateľa 1 na výkon rozhodnutia o úprave rodičovských práv a povinností k maloletým deťom – sťažovateľkám 2 a 3, začalo na okresnom súde 15. apríla 2019. Exekučným titulom je rozsudok Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) č. k. 24CoP/4/2017 z 30. novembra 2017, vykonateľný dňom 21. januára 2018, ktorým zveril maloleté deti do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov, styk rodičov s maloletými deťmi neupravil a určil povinnosť sťažovateľa 1 platiť výživné. V máji 2019 okresný súd ustanovil maloletým opatrovníka (príslušný úrad práce, pozn.) a nariadil termín výsluchu na 3. jún 2019. Termín výsluchu bol odročený na žiadosť povinnej. Prvé stretnutie rodičov v rámci Cochemského modelu sa na okresnom súde uskutočnilo 4. júla 2019, ďalšie stretnutia 31. júla 2019 a 19. septembra 2019. Dňa 20. novembra 2019 úrad práce predložil súdu záverečnú správu zo spolupráce s rodinou, v ktorej odporučil vykonanie znaleckého dokazovania na zodpovedanie otázky, do akej miery je správanie maloletých voči sťažovateľovi 1 (odmietanie styku, pozn.) ovplyvnené matkou. Uznesením z 28. januára 2020 okresný súd nariadil výkon rozhodnutia a vyzval povinnú na rešpektovanie a podrobenie sa súdnemu rozhodnutiu. Krajský súd na základe odvolania povinnej uznesením č. k. 21CoE/5/2020 zrušil uznesenie okresného súdu z 28. januára 2020 a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Okresný súd po vrátení spisu (november 2020) uznesením z 10. februára 2021 odložil výkon rozhodnutia do právoplatného skončenia

konania (iniciovaného povinnou) o zmenu úpravy práv a povinností k maloletým vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 27P/315/2018. Krajský súd na základe odvolania sťažovateľa 1 uznesením č. k. 21CoE/5/2021 z 31. augusta 2021 zrušil uznesenie okresného súdu z 10. februára 2021. Spis bol 17. septembra 2021 vrátený okresnému súdu, ktorý uznesením z 20. apríla 2022 prerušil konanie do právoplatného skončenia veci vedenej pod sp. zn. 27P/315/2018.

3. Súbežne s napadnutým konaním prebieha na okresnom súde na návrh povinnej konanie o zmenu úpravy výkonu rodičovských práv a povinností vedené pod sp. zn. 27P/315/2018, v ktorom navrhuje zveriť maloleté deti do jej osobnej starostlivosti a upraviť styk sťažovateľa 1 s maloletými sťažovateľmi 2 a 3.

III.

Argumentácia sťažovateľov

4. Podľa sťažovateľov okresný súd v napadnutom konaní postupuje nesústredene a neefektívne, je nečinný a nedôrazný. Konanie nie je doteraz právoplatne skončené, pričom ani nedošlo k nariadeniu výkonu rozhodnutia, po ktorom by mohlo dôjsť k využitiu prostriedkov na vynútenie splnenia povinnosti a rešpektovania exekučného titulu zo strany povinnej. Sťažovateľ 1 ani po takmer 3 rokoch od začatia konania nemá zabezpečený osobný kontakt so sťažovateľkami 2 a 3, v dôsledku čoho je porušované právo maloletých sťažovateľiek na rodičovskú starostlivosť a výchovu zo strany sťažovateľa 1 ako druhého rodiča. Sťažovateľ 1 považuje za nevyhnutné, aby súd pri výkone rozhodnutia postupoval rýchlo a dôrazne v zmysle § 384 ods. 2 Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“), teda bez vykonania úkonov a opatrení smerujúcich k dobrovoľnému splneniu povinnosti, pretože doterajšie konanie povinnej nedáva ani najmenšiu nádej, že by akékoľvek vykonateľné súdne rozhodnutie plnila dobrovoľne.

5. Okresný súd je od vydania uznesenia krajského súdu z 15. októbra 2020, ktorým zrušil uznesenie okresného súdu o nariadení výkonu rozhodnutia z 28. januára 2020, absolútne nečinný a v predmetnej veci nekoná, s výnimkou vydania zjavne nezákonného uznesenia o odložení výkonu rozhodnutia z 10. februára 2021, ktoré bolo krajským súdom tiež zrušené.

6. Predmetnú vec nemožno považovať za skutkovo ani právne zložitú, preto je doba, ktorá uplynula od začatia konania až do dňa podania ústavnej sťažnosti, v rámci ktorej nedošlo ani len k právoplatnému nariadeniu výkonu rozhodnutia či vydaniu iného zákonného opatrenia, neprimerane dlhá, ničím neospravedliteľná a nezdôvodniteľná. Neefektívnym a nesústredeným konaním okresného súdu došlo závažným spôsobom k zásahu do základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. Navyše, postup okresného súdu v napadnutom konaní porušuje aj základné právo sťažovateľa 1 na starostlivosť o deti a ich výchovu zaručené v čl. 41 ods. 4 ústavy.

7. Vzhľadom na mieru ústavnej neakceptovateľnosti postupu okresného súdu došlo v priamej príčinnej súvislosti s porušením základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru aj k neoprávnenému zásahu do ich základného práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, resp. podľa čl. 8 dohovoru. Opísané zbytočné prietahy v napadnutom konaní svedčia o prítomnosti takého porušenia rodičovských práv sťažovateľa 1, ktoré dosahuje ústavnú intenzitu,

pretože po uplynutí takmer 3 rokov od začatia (vykonávacieho) konania nedošlo k naplneniu jeho účelu. Sťažovateľovi 1 je reálne úplne znemožnený výkon rodičovských práv, keďže osobný kontakt (styk) s maloletými deťmi vôbec neprebíha od novembra 2018. Obnovenie citových väzieb medzi sťažovateľom a maloletými deťmi po takmer 3 rokoch konania okresného súdu je mimoriadne ťažké, priam až nemožné. Výkon rodičovských práv je značne sťažený, až úplne znemožnený, a to aj do budúcnosti. Sťažovatelia sú ochudobnení o spoločný rodinný život, sťažovateľ 1 ako otec je vylúčený zo života svojich detí a maloleté sťažovateľky sú vylúčené zo života otca. Okresný súd pritom zo svojej úradnej činnosti má vedomosť o tom, že povinná neustále znemožňuje sťažovateľovi osobný kontakt s maloletými deťmi, pričom z tohto dôvodu je od roku 2021 na okresnom súde pod sp. zn. 27P/94/2021 vedené konanie o uloženie výchovného opatrenia.

8. Sťažovatelia považujú za primerané, aby im bolo priznané finančné zadost'učinenie v sume 4 000 eur každému z nich, pretože efektívnosť postupu okresného súdu pri výkone rozhodnutia o výchove maloletých detí má rozhodujúci vplyv na to, či sťažovateľ 1 ako otec sa bude podieľať na osobnej starostlivosti o maloleté deti a výchovne na ne pôsobiť a či sa budú prehlbovať citové väzby medzi ním a maloletými deťmi. Navyše, povinná je vo svojom konaní, ktorým sústavne a úmyselne marí styk otca, posilňovaná tým, že okresný súd nevyužil proti nej účinné právne prostriedky.

IV.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľov

IV.1. Vyjadrenie okresného súdu:

9. Okresný súd odkázal na priložené vyjadrenie zákonnej sudkyne, podľa ktorej napriek tomu, že rodičom maloletých detí bolo poskytnuté komplexné, dlhodobé a bezplatné odborné psychologické poradenstvo, nedošlo k zlepšeniu vzájomných vzťahov medzi otcom a maloletými deťmi a k ich stretávaniu, čo je dôsledkom vysoko konfliktného vzťahu rodičov maloletých detí. Rodičia nemajú záujem o zlepšenie ich vzájomnej komunikácie ani s ohľadom na psychický stav ich maloletých detí. V tomto štádiu konania považuje za nevyhnutné pred samotným uskutočnením výkonu rozhodnutia počkať na závery znaleckého dokazovania vo veci vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 27P/315/2018, čo vyplýva aj zo samotnej správy psychológa centra, kde sa rodičia zúčastňovali poradenstva. Sťažovateľky 2 a 3 sú vo veku ■ a ■ rokov a nútený výkon rozhodnutia by mohol u nich spôsobiť nadmerný stres, ktorý by v konečnom dôsledku ešte viac prehĺbil ich nedôveru k otcovi. Zároveň je potrebné zohľadniť aj to, že na sťažovateľa 1 bola podaná obžaloba pre zločin týrania blízkej osoby a zverenej osoby (konanie prebieha na okresnom súde pod sp. zn. 33T/66/2016), a aj z tohto dôvodu je potrebné počkať na výsledky znaleckého dokazovania.

IV.2. Replika sťažovateľov:

10. Podľa sťažovateľov vyjadrenie zákonnej sudkyne obsahuje všeobecné frázy o zlej komunikácii rodičov bez toho, aby bolo jasne uvedené, že matka odmieta riadne komunikovať so sťažovateľom 1, za čo on nemôže zodpovedať. Vyjadrenie okresného súdu v úplnom závere obsahuje nepravdivé a nelogické tvrdenia o akejsi potrebe vyčkať na znalecké dokazovanie v konaní o zmene exekučného titulu a zavádzajúce tvrdenia o podaní obžaloby na otca pre týranie blízkej osoby, čo navodzuje akoby dojem, že otec týral maloleté deti. Okresný súd vydaním uznesenia o prerušení

vykonávacieho konania spôsobil ďalšie zbytočné prietahy v konaní, pretože takéto uznesenie je zjavne nelogické a vecne nesprávne, preto sťažovateľ 1 podal proti nemu odvolanie. Predmetom konania o výkon rozhodnutia o výchove maloletých je výkon právoplatného a vykonateľného súdneho rozhodnutia, a preto jeho prerušenie nie je možné z dôvodu, že sa vedie konanie o zmenu exekučného titulu, kde je nariadené znalecké dokazovanie, pretože prakticky v každom obdobnom prípade popri výkone rozhodnutia beží aj konanie o zmenu exekučného titulu. Ústavný súd vo svojej konštantnej judikatúre vyžaduje výnimočnú rýchlosť v postupe súdov v konaniach tohto typu, preto nie je zrejmé, prečo okresný súd výnimočne rýchlo v predmetnej veci nekoná a prečo považuje za výnimočnú rýchlosť v jeho postupe aj prerušenie konania, ktoré v dôsledkoch znamená, že v konaní nijako nepostupuje a nič nerobí. Právne záväzný názor krajského súdu vyjadrený v uznesení č. k. 21CoE/5/2021 z 15. októbra 2020 nič nehovorí o prerušení konania, ale práve naopak, od okresného súdu vyžadoval aktívny prístup smerom k nariadeniu pojednávania, vypočítaniu maloletých, vyžiadaniu si stanoviska opatrovníka a zisťovaniu stavu ohľadom výchovného opatrenia a konania o zmene exekučného titulu, resp. oboznámeniu sa s výsledkami tam vykonaného dokazovania. Okresný súd teda konal v rozpore so záväznými názormi krajského súdu.

11. Vo vzťahu k prerušeniu konania sťažovateľa uviedli, že okresný súd sa v uznesení z 20. apríla 2022 žiadnym spôsobom nevyrovnal s vyjadreniami sťažovateľa 1 uvedenými v podaní z 3. februára 2021 a ním predloženými dôkazmi (obrazovo-zvukovými záznamami), z ktorých vyplýva, že matka úmyselne neumožňuje sťažovateľkám 2 a 3 kontakt so sťažovateľom 1 a manipuluje ich proti nemu, v dôsledku čoho sťažovateľ 1 už od novembra 2018 nie je v riadnom kontakte s deťmi. Okresný súd nezisťoval ani stav konania o uloženie výchovného opatrenia vedeného na okresnom súde pod sp. zn. 27P/94/2021, v ktorom okresný súd uznesením z 15. februára 2022 rozhodol o ponechaní výchovného opatrenia, a to povinnosti podrobiť sa odbornému poradenstvu, a v odôvodnení uznesenia okrem iného konštatoval, že „*otec súhlasil s výchovným opatrením, resp. jeho zmenou*“ a „*matka nesúhlasila s ničím a vymýšľala rôzne výhovorky*“.

12. K „*zavádzajúcim tvrdeniam o podaní obžaloby na otca pre týranie blízkej osoby*“ sťažovateľa uviedli, že predmetné trestné konanie nie je doteraz právoplatne skončené napriek tomu, že sťažovateľ 1 je skoro 7 rokov stíhaný (obžaloba podaná na okresnom súde 15. júna 2016, pozn.) zo spáchania závažnej trestnej činnosti. Krajský súd na základe odvolania sťažovateľa 1 uznesením č. k. 10To/10/2019 z 12. novembra 2019 zrušil odsudzujúci rozsudok okresného súdu č. k. 33T/66/2016 z 15. novembra 2018 v celom rozsahu z dôvodu závažných pochybení okresného súdu spočívajúcich v nevyhodnotení ostatných dôkazov, ktoré skutkové závery napadnutého rozsudku spochybňovali, v neodstránení rozporov medzi znaleckými posudkami, v nehodnotení a nezaobraním sa mnohými skutočnosťami, ktoré spochybňovali existenciu domáceho násillia, a mierou intenzity konania, ako aj nevyvodením záverov z toho, že poškodená podala trestné oznámenie až po tom, keď maloleté boli predbežným opatrením zverené do osobnej starostlivosti sťažovateľa 1 a že práve toto bolo motívom podania trestného oznámenia zo strany poškodenej. Z odôvodnenia uznesenia krajského súdu musí byť zrejmé, že ide o vyfabulovaný skutok zo strany bývalej manželky. Poukaz na toto trestné konanie je snahou vykresliť sťažovateľa 1 ako tyrana, čo by zrejme malo ospravedlniť prietahy v konaní o výkon rozhodnutia. Okresný súd týmto na seba uvrhol tiež podozrenia, že zámerne (vedome) bol nečinný v konaní o výkon rozhodnutia.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

V.1. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru:

13. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

14. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, podľa ktorej účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

15. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť vo vzťahu k výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých vyplýva z CMP, najmä z jeho čl. 5 ods. 2 a čl. 12.

16. Výkon rozhodnutia o výchove maloletých detí podľa § 370 CMP a nasl. predstavuje nútené vymożenie povinnosti uloženej súdnym rozhodnutím. Podmienkou núteného výkonu je okrem existencie vykonateľného rozhodnutia a návrhu oprávnenej osoby, prípadne uznesenia súdu o začatí konania, aj dobrovoľné nesplnenie povinnosti uloženej súdnym rozhodnutím. V danom prípade sa sťažovateľ 1 domáhal realizácie svojho práva na styk s maloletými dcérami. Ustanovenia CMP upravujú jednotlivé právne nástroje, ktoré majú viesť k dobrovoľnému plneniu rozhodnutia, prípadne k podrobeniu sa rozhodnutiu, napr. výzva na dobrovoľné plnenie, upozornenie a nariadenie pojednávania (§ 379 ods. 1 a nasl. CMP), ukladanie pokuty (§ 382 ods. 1 CMP), výzva na zastavenie príslušných dávok (§ 383 ods. 1 CMP), pričom tiež upravuje odňatie dieťaťa (§ 386 ods. 1 a nasl. CMP) ako priamy spôsob výkonu rozhodnutia o výchove maloletých detí. Postup súdu v konaní o výkon rozhodnutia o výchove maloletých detí bude v zásade vždy odlišný, pretože je závislý od konkrétnych okolností prípadu. Taktiež je potrebné uviesť, že realizácia rozhodnutia o výchove maloletých detí bude od určitého veku dieťaťa takmer vždy závislá nielen od vôle rodičov, ale aj maloletého dieťaťa. V týchto prípadoch tak súd len vytvára, prípadne zabezpečuje vhodné predpoklady na realizáciu rozhodnutia, nemá však vo svojej moci dosiahnuť to, aby jeho pôsobenie vždy viedlo k výkonu rozhodnutia (m. m. IV. ÚS 452/2013).

17. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje; správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESĽP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľov.

18. Pri posudzovaní kritéria právnej a faktickej zložitosti ústavný súd nepozoruje v okolnostiach veci žiadnu skutočnosť, ktorá by ju robila zložitou. Predmetom napadnutého konania je rozhodovanie súdu o zabezpečení realizácie právoplatného a vykonateľného súdneho rozhodnutia, ktorým bola upravená (striedavá) starostlivosť o maloleté deti, ktorá sa nerealizuje z dôvodu, že povinná – matka, ako tvrdia sťažovatelia, nerešpektuje súdne rozhodnutie, maloleté sťažovateľky nepripravuje na styk predovšetkým po psychickej stránke. Tento typ konania spočívajúci vo vynútení splnenia súdneho rozhodnutia tvorí štandardnú a pomerne početnú súčasť rozhodovacej činnosti súdov, pričom napriek špecifickej povahe takéhoto konania vyžadujúcej citlivý prístup orgánov verejnej moci ho v zásade nemožno považovať za právne zložitú vec.

19. Pokiaľ ide o hľadisko skutkovej zložitosti veci, je potrebné uznať pri tomto druhu konania vzhľadom na jeho charakter určitý stupeň náročnosti z hľadiska potreby dokazovania týkajúceho sa otázky dodržiavania povinností vyplývajúcich zo súdneho rozhodnutia o striedavej starostlivosťi. Práve z dôvodu nevyhnutnosti zistiť, či sa povinná podrobuje rozhodnutiu, o výkon ktorého ide, a či prípadne existujú ospravedlniteľné dôvody, pre ktoré sa povinná nemôže podrobovať rozhodnutiu, je takéto konanie v zásade skutkovo zložitejšie, keďže aj v dôsledku princípu materiálnej pravdy, ktorý sa uplatňuje v civilných mimosporových konaniach, sa kladú zvýšené nároky na vo veci konajúci všeobecný súd v kontexte jeho povinnosti zisťovať skutočný stav veci, nielen stav účastníkmi tvrdený (čl. 6 CMP). V okolnostiach prípadu sťažovateľov však vec nemožno hodnotiť ako skutkovo zložitú, vzhľadom na rozsah okresným súdom vykonaného dokazovania, ktorý je zrejmý z predloženého spisu (okresný súd vo veci nenariadil ani len pojednávanie, oboznámil sa len s predloženými správami a zisťoval stav konania sp. zn. 27P/315/2018).

20. Ako už bolo načrtnuté, ústavný súd pri posudzovaní označeného kritéria prihliadal aj na povahu konania dotýkajúceho sa ochrany záujmov maloletých detí a ich osobného statusu, ktoré si vo všeobecnosti vyžadujú postup súdu s osobitnou starostlivosťou (m. m. II. ÚS 33/99, I. ÚS 53/02) i promptnosťou vykonávania procesných úkonov. Mimoriadny význam v konaní o výkon rozhodnutia o výchove maloletých má plynutie času, čo kladie osobitnú požiadavku na rýchlosť a plynulosť konania súdu (porovnaj napr. rozsudky ESĽP vo veciach Nuutinen proti Fínsku z 27. 6. 2000, bod 110, Hokkanen proti Fínsku z 23. 9. 1994, bod 72, Voleský proti Českej republike z 29. 6. 2004, bod 106, Kříž proti Českej republike z 9. 1. 2007, bod 74, Hub proti Nemecku z 9. 4. 2009, bod 48). Považa tohto konania preto podmieňovala prísnejšie hodnotenie jeho priebehu ústavným súdom. Predmet konania má mimoriadny význam pre sťažovateľov, pretože jeho výsledok má podstatný vplyv na možnosť riadneho výkonu rodičovských práv a povinností sťažovateľa 1, ako aj na užívanie práva na rešpektovanie rodinného života sťažovateľov.

21. Pokiaľ ide o správanie sťažovateľov ako druhé kritérium posudzovania, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, ústavný súd zo zapožičaného súdneho spisu a z prehľadu procesných úkonov nezistil žiadnu skutočnosť, ktorá by nepriaznivo prispela k doterajšej dĺžke konania, a nič v tomto smere nenamieta ani okresný súd.

22. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní. Vychádzal pritom zo svojej konštantnej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné priet'ahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

23. Po doručení návrhu sťažovateľa 1 dňa 15. apríla 2019 sa na okresnom súde uskutočnili tri stretnutia účastníkov konania v rámci modelu COCHEM. Po ich uskutočnení bola súdu 20. novembra 2019 predložená záverečná správa Centra pre deti a rodiny DRaK zo spolupráce s rodinou, z ktorej vyplýva, že vykonávanie opatrení v rodine nenaplnilo svoj účel, v sledovanom období nedošlo k zlepšeniu vzájomnej komunikácie rodičov ani k zlepšeniu vzájomných vzťahov maloletých so sťažovateľom 1. Na zodpovedanie otázky, do akej miery je správanie maloletých voči nemu (odmietanie styku, pozn.) ovplyvnené matkou, centrum odporučilo vykonanie znaleckého dokazovania. Okresný súd následne uznesením z 28. januára 2020 nariadil výkon rozhodnutia bez toho, aby dostatočne zistil skutočný stav veci, vyrovnal sa s rozdielnymi tvrdeniami rodičov týkajúcimi sa nerešpektovania súdneho rozhodnutia, a bez vyhodnotenia toho, či existujú ospravedlňiteľné dôvody na strane povinnej pre neplnenie rozhodnutia. Podľa záverov zrušujúceho rozhodnutia krajského súdu v rozhodnutí absentuje vyhodnotenie záverov spolupráce rodiny s akreditovaným subjektom DRaK, vyhodnotenie stretnutí realizovaných na okresnom súde v rámci projektu COCHEM, vyrovnanie sa s výsledkami už uloženého výchovného opatrenia okresným súdom v konaní sp. zn. 29P/51/2017 a napokon aj zistenie postoja maloletých detí a jeho posúdenie okresným súdom. Všetky tieto nedostatky boli dôvodom na konštatovanie krajského súdu o nepreskúmateľnosti uznesenia o nariadení výkonu rozhodnutia a na jeho zrušenie. Krajský súd v zrušujúcom uznesení z 15. októbra 2020 (v bode 35) podrobne inštruoval okresný súd v jeho ďalšom postupe, v rámci ktorého mu uložil nariadiť pojednávanie a doplniť dokazovanie na účel prešetrenia skutočností týkajúcich sa vzťahu medzi sťažovateľom 1 a sťažovateľmi 2 a 3 (vyjadrenia detí o nevhodnom správaní otca a tvrdenie oprávneného o nepripravenosti detí matkou), na pojednávaní vypočúť maloleté k otázke ich postoja k sťažovateľovi 1, jeho priateľke a deťom jeho priateľky, vyžiadať si stanovisko opatrovníka, ktorý sa oboznámi so stavom u oboch rodičov, zistiť subjektívny vzťah maloletých k rodičom, príp. zabezpečiť správu od psychológa, v ktorého starostlivosti sú maloleté dlhodobo, vyrovnáť sa so závermi spolupráce rodiny s akreditovaným subjektom DRaK, s výsledkami súdom uloženého výchovného opatrenia (nie je zrejmé, či uložené opatrenie trvá), zistiť stav konania o zmenu exekučného titulu a oboznámiť sa s výsledkami v ňom vykonaného dokazovania, a až následne posúdiť návrh sťažovateľa 1. Okresný súd v ďalšom štádiu konania (po vrátení veci na ďalšie konanie 18. novembra 2020) nepostupoval v zmysle pokynov krajského súdu (okrem pokynu týkajúceho sa konania o zmenu exekučného titulu, pozn.).

24. Uznesením z 10. februára 2021 okresný súd vyhovel návrhu povinnej a odložil výkon rozhodnutia do právoplatného skončenia konania o zmene exekučného titulu (sp. zn. 27P/315/2018), v ktorom bolo ustanovenej znalkyni z odboru psychológie uložené vypracovať znalecký posudok, pričom závery tohto znaleckého dokazovania sú relevantné aj pre rozhodnutie o návrhu sťažovateľa 1 na výkon rozhodnutia vzhľadom na pretrvávajúce odmietané postoje maloletých k nemu. Ako tiež vyplýva zo záverov Centra pre deti a rodiny DRaK, vzájomná komunikácia rodičov a komunikácia sťažovateľa 1 s maloletými, ktorá nevedla k zlepšeniu vzájomných vzťahov, predstavuje nadmernú psychickú záťaž u maloletých, pričom nie je v kompetencii centra posúdiť, do akej miery je správanie maloletých ovplyvňované matkou, a na zodpovedanie tejto otázky odporučili vykonanie znaleckého dokazovania. Aj toto rozhodnutie okresného súdu krajský súd zrušil ako rozhodnutie predčasné, keď konštatoval, že esenciálnym predpokladom možného odkladu výkonu rozhodnutia je jeho nariadenie. Podľa krajského súdu okresný súd rozhodol o odklade výkonu rozhodnutia v situácii, keď z rozporuplných vyjadrení účastníkov konania nenadobudol istotu o existencii vážneho ohrozenia života, zdravia alebo priaznivého vývoja maloletých detí (§ 389 ods. 1 CMP). Súčasne uviedol, že okresný súd nezvolil správny procesný postup, ak chcel vyčkať s výkonom rozhodnutia do predloženia znaleckého posudku v konaní sp. zn. 27P/315/2018, ale smel postupovať procesným postupom prerušenia konania. Okresný súd po vrátení spisu 17. septembra 2021 okrem zistenia, že spis sp. zn. 27P/315/2018 sa nachádza u znalkyne, ktorá má vypracovať posudok do 20. februára 2022, vo veci nevykonal žiadny relevantný úkon a až uznesením z 20. apríla 2022 konanie prerušil do právoplatného skončenia konania o zmenu úpravy práv a povinností k maloletým. Svoj postup odôvodnil poukazom na závery zrušujúceho rozhodnutia krajského súdu z 31. augusta 2021 a skutočnosťou, že závery znaleckého dokazovania nariadeného v konaní sp. zn. 27P/315/2018, ktoré nie je ukončené (znalecký posudok nebol predložený, pozn.), môžu byť relevantné aj pre konanie o výkon rozhodnutia.

25. Zrušenie dvoch rozhodnutí okresného súdu vydaných v priebehu vykonávacieho konania vzhľadom na dôvody, pre ktoré krajský súd pristúpil k ich zrušeniu, hodnotí ústavný súd ako neefektívnu činnosť, ktorej dôsledkom je nenaplnenie účelu vykonávacieho konania, keďže v okolnostiach prípadu sa počas doby troch rokov nielenže nerealizuje striedavá starostlivosť, ale ani len styk sťažovateľa 1 s maloletými deťmi. Navyše, v dôsledku prerušenia konania do právoplatného skončenia konania o zmenu exekučného titulu (toto rozhodnutie nie je právoplatné z dôvodu sťažovateľom podaného odvolania, pozn.) je sťažovateľ 1 v pozícii „čakateľa“ na nové rozhodnutie súdu vo veci starostlivosti o maloleté deti, a to bez prijatia iných adekvátnych opatrení okresným súdom, ktoré by umožňovali aspoň realizáciu jeho styku so sťažovateľkami 2 a 3.

26. Vychádzajúc z uvedených zistení, ústavný súd hodnotí doterajší postup okresného súdu v napadnutom konaní za zdĺhavý a neefektívny, ktorý za súčasného zohľadnenia ostatných dvoch kritérií nemožno považovať za zlučiteľný so základným právom sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a ich právom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 a 2 výroku tohto nálezu).

V.2. K namietanému porušeniu základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 dohovoru:

27. Ústava pojem „súkromný a rodinný život“ bližšie nedefinuje. Keďže základné práva a slobody podľa ústavy je potrebné vykladať a uplatňovať v zmysle a duchu medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách (PL. ÚS 5/93, PL. ÚS 15/98), ústavný súd pri vymedzení obsahu uvedených pojmov prihliadal aj na príslušnú judikatúru ESLP týkajúcu sa predovšetkým čl. 8 dohovoru, ktorého porušenie postupom okresného súdu v napadnutom konaní sťažovatelia taktiež namietajú.

28. Spolužitie rodičov a detí je základným prvkom rodinného života (Bronda proti Taliansku, rozsudok z 9. 6. 1998, č. 22430/93, bod 51) a ESLP posudzuje existenciu rodiny ako otázku faktickú, záležiacu „na skutočnej existencii blízkych osobných väzieb v praxi“ (K. a T. proti Fínsku, č. 25702/94, bod 150). Ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre už vyslovil právny názor, v zmysle ktorého nesplnenie pozitívneho záväzku štátu a jeho orgánov vrátane všeobecných súdov zabezpečiť, resp. poskytnúť účinnú ochranu práv a slobôd jednotlivcov v primeranej lehote, možno považovať aj za neoprávnený zásah do rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy vtedy, ak je nepochybné, že v dôsledku nedostatku existencie meritórneho rozhodnutia sa zhoršuje postavenie dotknutého rodiča v tom zmysle, že rozvíjanie, resp. obnova vzťahu s jeho dieťaťom je v súvislosti s uplynutím času podstatne sťažená (m. m. III. ÚS 351/2014, tiež II. ÚS 566/2016).

29. Vychádzajúc zo záverov uvedených v časti V.1 tohto nálezu, ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na mieru ústavnej neakceptovateľnosti označeného postupu okresného súdu došlo v priamej príčinnej súvislosti s porušením základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru aj k neoprávnenému zásahu do ich základného práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, resp. podľa čl. 8 dohovoru (bod 1 a 2 výroku nálezu). V dôsledku neefektívneho postupu okresného súdu v napadnutom konaní totiž došlo k podstatnému zhoršeniu postavenia sťažovateľa 1 ako otca maloletých, keďže napriek existencii právoplatného súdneho rozhodnutia o striedavej starostlivosti je mu reálne znemožnený výkon jeho rodičovských práv a povinností. Aj postavenie maloletých sťažovateľiek 2 a 3 bolo výrazne zmenené, keď plynutím času došlo k ochladnutiu vytvorených citových väzieb a k nežiaducemu oslabeniu ich vzťahu s otcom. Na druhej strane je zrejmé, že k uvedenému stavu pravdepodobne prispelo i správanie sťažovateľa 1 k povinnej v prítomnosti maloletých, ktoré maloleté deti citlivo vnímajú a ktoré viedlo k ich pretrvávajúcemu odmietavému postojom k otcovi. Rovnaký záver však možno prijať aj vo vzťahu k správaniu povinnej, ktorá styk so sťažovateľom 1 ponechávala na chuti a vôli maloletých a nepripravovala (aktívne nemotivovala) maloleté deti na stretnutia s otcom. Skutočnosť, že rodičia dieťaťa nespolupracujú, nezabavuje vnútroštátne orgány povinnosti prijať všetky nevyhnutné a vhodné opatrenia na to, aby boli udržané rodinné putá (napr. Reslová proti Českej republike, rozsudok z 18. 7. 2006, ods. 56).

V.3. K namietanému porušeniu základného práva na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a práva nebyť vystavený svojvoľnému zasahovaniu do súkromného života podľa čl. 16 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa:

30. Domáhať sa ochrany základných práv podľa čl. 41 ods. 1 až 5 ústavy je možné len v medziach zákona, ktorý tieto ustanovenia vykonáva (čl. 51 ods. 1 ústavy). Konanie o výkon rozhodnutia podľa CMP je osobitným druhom vykonávacieho konania smerujúceho k dosiahnutiu účelu základného konania, pri ktorom vystupuje popri ochrane rodičovských práv do popredia najlepší záujem dieťaťa.

31. V napadnutom konaní bola „v hre“ striedavá starostlivosť, teda výkon rodičovských práv sťažovateľa 1 k maloletým dcéram, s ktorým je spojená možnosť jeho výchovného pôsobenia a poskytovania starostlivosti. Je nepochybné, že faktické nedodržiavanie režimu súdom formálne upravených rodičovských práv môže u ukrátenej strany viesť k porušeniu rodičovských práv v úrovni zákonnej a v prípadoch zásahu do samotnej podstaty práv aj v rovine ústavnej.

32. Zistenie zbytočných prietáhov v konaní o výkon rozhodnutia svedčí v okolnostiach prípadu o prítomnosti takého porušenia rodičovských práv sťažovateľa 1, ktoré dosahuje ústavnú intenzitu. Po uplynutí viac než troch rokov od začatia vykonávacieho konania totiž nedošlo k naplneniu jeho účelu. Sťažovateľ 1 mal prakticky sťažený výkon rodičovských práv nad rámec vykonateľného súdneho rozhodnutia, nemohol ich realizovať ani v obmedzenom rozsahu uvedenom v súdnom rozhodnutí, o ktorého výkon sám žiadal. Čas zohráva v takomto druhu konania mimoriadnu úlohu, preto súd má pristupovať k opatreniam promptne, aby nedochádzalo uplynutím času k faktickému odobreniu vzniknutého stavu, keď obnovenie vzťahu medzi dieťaťom a rodičom domáhajúcim sa kontaktu je výrazne sťažené, tak ako sa to stalo v tejto veci. V dôsledku neefektívneho postupu okresného súdu nedošlo k ďalšiemu rozvíjaniu rodičovského vzťahu sťažovateľa 1 s maloletými dcérami, ktoré ho odmietajú, preto podľa názoru ústavného súdu došlo k podstatnému sťaženiu výkonu rodičovských práv sťažovateľa 1 aj do budúcnosti. Takýto faktický stav stavia ústavnú a zákonnú ochranu rodičovstva a rodiny, ako aj práva rodiča skôr do roviny teoretickej ako reálnej a skutočnej.

33. Rovnako to platí, aj pokiaľ ide o čl. 16 Dohovoru o právach dieťaťa upravujúci priamo aplikovateľné subjektívne právo maloletých sťažovateľiek 2 a 3 na ochranu pred svojvoľným (arbitrárnym) zasahovaním do ich súkromného života a rodiny. Zásah do tohto práva dávali sťažovatelia do súvisu s postupom okresného súdu, ktorého nedôrazný, resp. neefektívny postup viedol k ochabnutiu citových väzieb vytvorených medzi otcom a dcérami, čo je v rozpore so záujmom maloletých.

34. Z tohto dôvodu ústavný súd vyslovil, že v spojení s porušením základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru došlo aj k porušeniu základného práva sťažovateľov na rodičovskú výchovu a starostlivosť zaručeného čl. 41 ods. 4 ústavy a v prípade maloletých sťažovateľiek 2 a 3 aj ich práva podľa čl. 16 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa (bod 1 a 2 výroku tohto nálezu). Súčasne však nebolo možné vyhovieť tej časti ústavnej sťažnosti, v ktorej sťažovateľ 1 žiadal vysloviť porušenie čl. 16 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa, keďže v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy môže sťažovateľ namietat iba porušenie svojich práv, a nie práv inej fyzickej či právnickej osoby, pričom Dohovor o právach dieťaťa pojednáva o právach detí, a nie o právach rodičov (bod 6 výroku nálezu).

VI.

Príkaz konať vo veci a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

35. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

36. Keďže uznesenie o prerušení konania z 20. apríla 2022 dosiaľ nie je právoplatné, ústavný súd prikázal, aby okresný súd v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietáhov (bod 3 výroku tohto nálezu).

37. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

38. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti žiadajú o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia každému v sume 4 000 eur, ktoré odôvodňujú neefektívnosťou postupu okresného súdu pri výkone rozhodnutia, ktorá má rozhodujúci vplyv na to, či sťažovateľ 1 ako otec sa bude podieľať na osobnej starostlivosti a výchove maloletých detí a či sa budú prehlbovať citové väzby medzi ním a maloletými sťažovateľkami 2 a 3.

39. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

40. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä predmet a charakter posudzovaného konania, povahu a význam dotknutých práv, a s tým spojenú nemajetkovú ujmu sťažovateľov, ako aj svoju doterajšiu judikatúru týkajúcu sa výšky priznávaného finančného zadosťučinenia (napr. II. ÚS 51/2019, II. ÚS 406/2020, III. ÚS 171/2021), ústavný súd považoval priznanie sumy 2 000 eur každému sťažovateľovi za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) (bod 4 výroku nálezu). Ústavný súd nevyhovел časti ústavnej sťažnosti, v ktorej sťažovatelia žiadali priznať finančné zadosťučinenie nad ústavným súdom priznanú sumu (bod 6 výroku nálezu).

VII.

Trovy konania

41. Ústavný súd priznal sťažovateľom (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 975,42 eur (bod 5 výroku nálezu), teda v nimi uplatnenej sume.

42. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľov ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je 193,50 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur. Základná sadzba

odmeny sa pri zastupovaní dvoch a viacerých sťažovateľov znižuje o 50 % (§ 13 ods. 2 vyhlášky), teda na sumu 96,75 eur. Sťažovateľom vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu, stanovisko k vyjadreniu okresného súdu). Spolu tak náhrada trov právneho zastúpenia za tri úkony právnej služby u troch sťažovateľov (9 x 96,75 eur + 9 x 11,63 eur) predstavuje 975,42 eur. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. júla 2022

Peter Straka
predseda senátu